

Utbildningsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till utbildningsnämnden

Datum:
2020-09-16

Diarienummer:
UBN-2020-05519

Handläggare:
Ingrid Holström

Yttrande över utbildningsdepartementets promemoria Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan (U2020/04134/GV)

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslår kommunstyrelsen besluta

1. **att** avge yttrande till utbildningsdepartementet enligt ärendets **bilaga**.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat promemorian Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan (U2020/04134/GV) för yttrande senast 15 november 2020.

Promemorian innehåller förslag som innebär ett tydligare, mer transparent och hållbart system för idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan. Det föreslås ändringar i skollagen (2010:800), gymnasieförordningen (2011:2039) och förordningen (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet. Syftet är att elitidrottande ungdomar ska kunna kombinera en gymnasial utbildning med en elitidrottssatsning. De nya bestämmelserna i promemorians föreslås träda i kraft den 1 januari 2022 och de första eleverna ska kunna börja sin utbildning till hösten 2024.

Promemorian kan läsas i sin helhet [här](#).

Beredning

Ärendet har beretts av utbildningsförvaltningen och kommunledningskontoret. Perspektiven för barn och jämställdhet har beaktats i ärendet. Perspektivet för näringsliv anses inte relevant för ärendet.

Föredragning

Utbildningsdepartementet förslår att det endast ska finnas en idrottsutbildning med specialidrott som ska ersätta de två befintliga utbildningarna riksidrottsgymnasier (RIG) och nationell idrottsutbildning (NIU). Den nya utbildningen ska vara riksrekryterande. Ungdomar som inte når upp till elitidrottsnivån föreslås få utveckla sin valda idrott inom andra utbildningar. Statens skolverk ges i uppdrag att se över hur idrott och hälsa specialisering 1 och 2 kan anpassas för detta ändamål.

Huvudmännen föreslås ansöka om att anordna utbildningen hos Statens skolverk. Riksidrottsförbundet ska lämna ett yttrande om var utbildningen ska förläggas och antal platser. Riksidrottsförbundets yttrande ska innehålla ett yttrande från berört specialförbund. Beslutet om att få anordna utbildningen omfattar fyra antagningsomgångar.

Grunden i förslaget, att det ska vara samma villkor för alla huvudmän som anordnar utbildningen och för alla elever som går utbildningen, ser Uppsala kommun som något positivt. Kommuner ska inte längre kunna neka en ungdom att studera på en idrottsutbildning eller ge inackorderingsbidrag i och med att utbildningen görs riksrekryterande.

Förslaget om att gymnasie- eller gymnasiesärutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning innebär att antalet utbildningsplatser, och i och med det antalet utbildningsorter, kommer att reduceras kraftigt. Uppsala kommun ser att det finns en stor risk att kommunen förlorar flera av de idag tilldelade utbildningsplatserna vilket innebär att många ungdomar i Uppsala och i samverkansområdet inte längre kommer att ha möjlighet att kombinera sin skolgång med en elitsatsning inom vald idrott på hemorten. För de ungdomar som får chansen så kan risken för avhopp bli större bland de elever med ett längre avstånd till hemorten, föräldrar och vänner. Uppsala kommun anser därför att en utökning av antalet platser behöver göras.

Uppsala kommun anser att det är viktigt att tydliggöra att det är Skolverket som fattar beslut om var idrottsutbildningarna ska förläggas och hur antalet platser ska fördelas per utbildningsort. Skolverket ska fatta beslut utifrån inhämtad kunskap om utbildningsorternas kvalitet och ska inte ta hänsyn till specialidrottsförbundens olika långtgående krav, vilket tidigare har förekommit. Det finns dock en risk att de stora bollsportsidrotterna som exempelvis fotboll och ishockey fortfarande ställer sig utanför det ordinarie systemet med idrottsutbildningar vilket Uppsala kommun ser som mycket olyckligt. Kommunen hoppas att departementet kan hitta en lösning där även dessa idrotter deltar i de riksrekryterande utbildningarna.

Uppsala kommun välkomnar en reglerad prissättning och ersättningsmodell där stat och kommun delar på kostnaden. Det är angeläget att prissättningen är anpassad efter kostnadsnivåerna så att det blir möjligt att erbjuda en kvalitativt god idrottsutbildning.

Uppsala kommun menar att det är en grundläggande rättighet för elever att utbildningen ska vara avgiftsfri. Utbildningsdepartementet bör därför få i uppdrag att ta fram en modell för ett statligt stöd till de idrottsutbildningar som behöver ha dyrbar utrustning. Det finns en risk med det nuvarande förslaget att ojämlikheten befästs så att endast barn till välbeställda föräldrar har möjlighet att utöva sin idrott på elitnivå inom gymnasieskolan.

Vad gäller urvalet till idrottsutbildningen så uppfattar Uppsala kommun att det inte längre ska finnas någon könskvotering vid urvalet. Det är något som kommunen välkomnar. Alla ungdomar ska ha samma rätt till bedömning av sina idrottsprestationer oberoende av kön.

Uppsala kommun erbjuder idag ungdomar i kommunen en omfattande verksamhet där de kan kombinera idrott med gymnasiestudier (lokal idrottsutbildning). Det gäller dels ungdomar som ligger precis under RIG- och NIU-nivå inom sin idrott dels ungdomar som utövar breddidrott. **Denna möjlighet till breddidrott har stor betydelse för elevernas hälsa och utveckling. Den är också grundläggande för att kunna uppmärksamma ungdomar som har förutsättningar att nå elitnivå.** Kommunen ser en risk att denna verksamhet kommer att urholkas. Uppsala kommun vill se tydliga förslag hur den nuvarande verksamheten inom lokal idrottsutbildning ska kunna bibehållas och utvecklas inom ämnet idrott och hälsa specialisering 1 och 2.

Uppsala kommun har länge bedrivit idrottsutbildning på entreprenad genom samarbetet med **idéburen sektor i form av RF-SISU Uppland** och dess medlemsföreningar. Det är en modell som har varit mycket framgångsrik och har gett en mycket god kvalitet för idrottsutbildningen på Celsiusskolan i Uppsala. Det har också lett till ett mycket gott samarbete med idrottsföreningarna i kommunen. För att uppmuntra fler kommuner att stärka samarbetet mellan skola och de lokala idrottsföreningarna behöver idrottsutbildning kunna bedrivas genom samverkan med idrottsföreningarna. Ämnet specialidrott borde därför klassificeras så att det är möjligt att få bedriva undervisning på entreprenad. För Uppsala kommuns del anholder kommunen att regeringen fortsätter att medge dispens för Uppsala kommun att bedriva utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott. Kommunen har lämnat en särskild skrivelse till regeringen i frågan.

I promemorian saknar Uppsala kommun ett förslag hur en elitmiljö för elitsatsande ungdomar ska skapas exempelvis genom utökade kontakter med universitet **och högskolor** för att ge de elitsatsande ungdomarna en möjlighet till dubbla karriärer.

Slutligen bedömer Uppsala kommun att det är bra att tidpunkten för att de första eleverna ska antas till utbildningen är satt till hösten 2024 så att det finns gott om tid för kommuner och skolor att ställa om verksamheten.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 16 september 2020
- Bilaga, Yttrande över promemoria Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan (U2020/04134/GV)

Utbildningsförvaltningen

Susana Olsson Casas

Utbildningsdirektör

Kommunstyrelsen

Datum:
2020-10-07Diarienummer:
KSN-2020-02380Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
U2020/04134/GV

Yttrande över promemorian Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan (U2020/04134/GV)

Uppsala kommun har beretts tillfälle att yttra sig över utbildningsdepartementets promemoria Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan. I yttrandet behandlas redovisade förslag. Det som i utredningen benämns *konsekvenser* kommenteras inte.

Yttrande

Grunden i förslaget, att det ska vara samma villkor för alla huvudmän som anordnar utbildningen och för alla elever som går utbildningen, ser kommunen som något positivt. Kommuner ska inte längre kunna neka en ungdom att studera på en idrottsutbildning eller ge inackorderingsbidrag i och med att utbildningen görs riksrekryterande.

Nedan kommenteras de delar där Uppsala kommun har synpunkter.

4.1 Förslag om att Gymnasie- eller gymnasiesärutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning.

Förslaget innebär att antalet utbildningsplatser, och i och med det antalet utbildningsorter, kommer att reduceras kraftigt (sid 76). Uppsala kommun ser att det finns en stor risk att kommunen förlorar flera av de idag tilldelade utbildningsplatserna vilket innebär att många ungdomar i Uppsala och i samverkansområdet inte längre kommer att ha möjlighet att kombinera sin skolgång med en elitsatsning inom vald idrott på hemorten. Förslaget innebär att det kan komma att bli långt till närmaste utbildning för eleverna då utbildningarna kommer att koncentreras till färre utbildningsorter med längre avstånd till ungdomarnas hemort. För elitsatsande ungdomar är det viktigt att helheten (skola-föräldrar- ledare- vänner) fungerar ("Goda

idrottsliga idrottsmiljöer” PG Fahlström med flera, FoU-rapport 2016:6), vilket kan innebära att det finns en risk att elever som studerar långt från sin hemort (föräldrar och vänner) löper större risk att avbryta sin utbildning.

Konsekvensen för idrottsutövande ungdomar blir att det är färre ungdomar som får en chans att kombinera sin gymnasieutbildning med en elitidrottssatsning. För de ungdomar som får chansen så kan risken för avhopp bli större. Uppsala kommun anser därför att en utökning av antalet platser behöver göras.

I förslaget är det tydligt att elitsatsningen inom idrottsutbildningen blir starkare. I och med det behövs en tydlig definition av vad som krävs för att en ungdom har uppnått en elitnivå. Bedömningen är att det är svårt att förutsäga för 15–16 åringar vilka som kommer att bli ”bäst” i sin idrott. Risken med en alltför snäv definition av elit och alltför få utbildningsplatser är att Sverige missar idrottstalanger som skulle ha kunnat utvecklas i en elitidrottsmiljö (”Vägarna till landslaget” PG Fahlström med flera, FoU rapport 2015:1).

Det finns en risk att idrotter med få utövare missgynnas med den nya modellen. Förslaget innebär med stor sannolikhet att vissa idrotter har så pass få utövare att utbildning endast kommer att erbjudas på en ort i landet vilket ur ett elevperspektiv innebär långa avstånd från hemorten. Uppsala kommun föreslår att ett alternativ skulle kunna vara att några orter får anordna en samlingsutbildning som organiserar utbildning inom flera små idrotter. Förslaget som framförs på sid 46 i promemorian kan innebära en sådan lösning för små, individuella idrotter.

4.4 Skolverket beslutar om utbildningen efter förslag från Riksidrottsförbundet och yttrande från ett specialidrottsförbund

Uppsala kommun anser att det är viktigt att tydliggöra att det är Skolverket som fattar beslut om var idrottsutbildningarna ska förläggas och hur antalet platser ska fördelas per utbildningsort. Skolverket ska fatta beslut utifrån inhämtad kunskap om utbildningsorternas kvalitet och ska inte ta hänsyn till specialidrottsförbundens olika långtgående krav, vilket tidigare har förekommit. Riksidrottsförbundet är remissinstans och hämtar in yttrande från specialidrottsförbunden.

Det finns dock en risk att de stora bollsportsidrotterna som exempelvis fotboll och ishockey fortfarande ställer sig utanför det ordinarie systemet med idrottsutbildningar vilket Uppsala kommun ser som mycket olyckligt. Kommunen hoppas att departementet kan hitta en lösning där även dessa idrotter deltar i de riksrekryterande utbildningarna för att ge alla ungdomar, oavsett idrott, likvärdiga möjligheter att kombinera sin gymnasieutbildning med en elitidrottssatsning.

4.5 Staten och kommunerna ska dela på kostnaderna för ämnet specialidrott

Kommunen välkomnar en reglerad prissättning och ersättningsmodell där stat och kommun delar på kostnaden. Det är angeläget att prissättningen är anpassad efter kostnadsnivåerna så att det blir möjligt att erbjuda en kvalitativt god idrottsutbildning.

4.6 Utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten

Uppsala kommun menar att det är en grundläggande rättighet för elever att utbildningen ska vara avgiftsfri. Utbildningsdepartementet bör därför få i uppdrag att

ta fram en modell för ett statligt stöd till de idrottsutbildningar som behöver ha dyrbar utrustning. Det finns en risk med det nuvarande förslaget att ojämlikheten befästs så att endast barn till välbeställda föräldrar har möjlighet att utöva sin idrott på elitnivå inom gymnasieskolan.

4.7 Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval

Vad gäller urvalet till idrottsutbildningen så uppfattar Uppsala kommun att det inte längre ska finnas någon könskvotering vid urvalet. Det är något som kommunen välkomnar. Alla ungdomar ska ha samma rätt till bedömning av sina idrottsprestationer oberoende av kön.

4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning – specialidrott kan ses över i det kontinuerliga arbetet med styrdokumentet

Uppsala kommun erbjuder idag ungdomar i kommunen en omfattande verksamhet där de kan kombinera idrott med gymnasiestudier (lokal idrottsutbildning). Det gäller dels ungdomar som ligger precis under RIG- och NIU-nivå inom sin idrott dels ungdomar som utövar breddidrott. **Denna möjlighet till breddidrott har stor betydelse för elevernas hälsa och utveckling. Den är också grundläggande för att kunna uppmärksamma ungdomar som har förutsättningar att nå elitnivå.** Kommunen ser en risk att denna verksamhet kommer att urholkas. Uppsala kommun vill se tydliga förslag hur den nuvarande verksamheten inom lokal idrottsutbildning ska kunna bibehållas och utvecklas inom ämnet idrott och hälsa specialisering 1 och 2.

4.9 Insatser behövs för att få fler behöriga och legitimerade lärare i specialidrott

Det är idag brist på behöriga specialidrottslärare. Förslaget att Gymnastik och idrottshögskolan med flera lärosäten får i uppdrag att utveckla metoder för att yrkesverksamma lärare i ämnet kan nå behörighet är bra. Uppsala kommun föreslår även att de som idag är legitimerade specialidrottslärare kan få en möjlighet att validera sina kunskaper och erfarenheter för att bli behöriga lärare inom idrott och hälsa specialisering 1 och 2. På så sätt kan fler lärare ha möjlighet att undervisa elever som på lokal nivå vill kombinera gymnasiestudier med en idrottssatsning.

4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen

Uppsala kommun har länge bedrivit idrottsutbildning på entreprenad genom samarbetet med **idéburen sektor i form av RF-SISU Uppland** och dess medlemsföreningar. Det är en modell som har varit mycket framgångsrik och har gett en mycket god kvalitet för idrottsutbildningen på Celsiusskolan i Uppsala. Det har också lett till ett mycket gott samarbete med idrottsföreningarna i kommunen. För att uppmuntra fler kommuner att stärka samarbetet mellan skola och de lokala idrottsföreningarna behöver idrottsutbildning kunna bedrivas genom samverkan med idrottsföreningarna. Ämnet specialidrott borde därför klassificeras så att det är möjligt att få bedriva undervisning på entreprenad.

För Uppsala kommuns del anhåller kommunen att regeringen fortsätter att medge dispens för Uppsala kommun att bedriva utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott. Kommunen har lämnat en särskild skrivelse till regeringen i frågan.

I promemorian saknar Uppsala kommun ett förslag hur en elitmiljö för elitsatsande ungdomar ska skapas exempelvis genom utökade kontakter med universitet och **högskolor** för att ge de elitsatsande ungdomarna en möjlighet till dubbla karriärer.

Slutligen bedömer Uppsala kommun att det är bra att tidpunkten för att de första eleverna ska antas till utbildningen är satt till hösten 2024 så att det finns gott om tid för kommuner och skolor att ställa om verksamheten.

Kommunstyrelsen

Erik Pelling
Ordförande

Lars Niska
Sekreterare